

עמלק על שולחן הדיונים בהאג

Category: בשלח, שמות

מיהו העם העמלקי שבניגוד לכל היגיון יוצא לתקוף את עם ישראל בשעתו הגדולה ביותר?
העמלק הרוחני עלול לטעת ספקות בזכותנו על ארץ ישראל.

שנאה על האינטרס של עמלק

בערב שבת זה אמורה להתפרסם הפסיקה בתביעה שהגישה דרום אפריקה לבית הדין הבינלאומי בהאג נגד ישראל על כך שהיא מבצעת ג'נוסייד, רצח עם.

אחת ההוכחות לכך היא, שראש הממשלה אמר בנאום אחרי השביעי לאוקטובר בקשר לחמאס "זכור את אשר עשה לך עמלק. אנחנו זוכרים ונלחמים בעמלק". כמו כן במכתב ששלח לחיילים הוא שוב חזר על כך. הם גם הציגו וידיאו שחיילים שרים "למחות את זרע עמלק". בנוסף לכך גם אחד מחברי הכנסת אמר שיש למחות את זרע עמלק.

מיהו אותו עמלק שבית הדין הבינלאומי בהאג כל כך עסוק בו?

בפרשתנו בשלח אנו קוראים על עמלק: "ויבא עמלק וילחם עם ישראל ברפידים". עם ישראל יצא זה עתה ממצרים, הקב"ה קרע את הים עבורם ועשה נס שזעזע את העולם כולו. הם יצאו למדבר ושם הקב"ה המטיר להם 'מן' על לחם מן השמים, והוציא להם מים מן הסלע. וכשהיה נראה שהכל מתחיל להסתדר, לפתע שומעים שעמלק מגיע לתקוף את ישראל.

עמלק הוא נכדו של עשיו, אחיו של יעקב אבינו. יעקב נפטר קרוב למאתיים שנה לפני יציאת מצרים וכך גם עשיו אחיו, אבל במשך ימי חייו, עשיו הספיק להנחיל לנכדו עמלק את השנאה שהוא רחש ליעקב ולצאצאיו. הנכד עמלק לא שכח מה שסבא עשיו לימד אותו, ואדרבא הוא פיתח עוד יותר את השנאה הזאת. לעמלק היו הרבה ילדים ובתקופה קצרה הוא הקים שבט ענק של עמלקים. לכולם הוא הנחיל את השנאה לצאצאיו של יעקב אבינו.

כל זמן שעם ישראל היו עבדים במצרים הם לא שמעו על עמלק, אבל ברגע שבני-ישראל יצאו ממצרים והפכו לבני חורין, עמלק ששכן באזור אילת הגיע למדבר סיני כדי לתקוף את ישראל. עם ישראל לא עבר ליד העמלקים, ולא היה להם שום סכסוך על שטח אדמה או משהו דומה. עמלק בא ממרחקים כדי להצר לישראל. זוהי התקפה שמונעת מתוך רוע טהור, ללא שום מניעים אחרים או מטרות רווח, והיא נועדה רק כדי להזיק, למרות שעמלק ידע שהוא ישלם על כך מחיר גבוה, כי אפילו מצרים שהייתה מעצמה עולמית, שילמה מחיר יקר מאוד על הצרות שגרמו לעם ישראל, ואם-כן בוודאי שגם הוא ישלם על כך, ובכל זאת הוא עשה זאת אך ורק כדי להצר לישראל.

המלחמה עצמה גם היא לא היתה מלחמה קונבנציונלית. המדרש אומר על המילים "אשר קרד בדרך" (כי תצא כה, יח) "קרד" נזדמן לך בדרך מקרה "מגיד שעשה לו עמלק מחילות בדרך והיה מסתתר בהן ואחר כך בא עליהן פתאום והורגן" (מדה"ג).

עמלק התחבא במחילות² נשמע מוכר! בא רבי אלעזר המודעי ומוסיף עוד פרט לשיטות שבהם עמלק נלחם בישראל: "היה נכנס תחת כנפי הענן וגונב נפשות מישראל והורגן" (מכילתא בשלח), חוטף יהודים ואחר כך הורג אותם. זהו העמלק שהתורה מספרת עליו בפרשתנו.

משה אמר ליהושע "בחר לנו אנשים וצא הלחם בעמלק", והוא משה יעלה על ראש הגבעה שזה היה הר סיני ושם הוא יתפלל על הניצחון של עם ישראל. התורה מספרת בפרשתנו: "ויחלוש יהושע את עמלק ואת עמו לפי חרב", הוא רק החליש אותם, ואז הקב"ה ציווה את משה: "כתוב זאת זכרון בספר ושים באזני יהושע כי מחה אמחה את זכר עמלק" (בשלח יז, יד). ובחומש דברים בפרשת כי תצא התורה מצוה "זכור את אשר עשה לך עמלק" (כה, יז). וזה הציטוט שראש הממשלה ציטט בנאומו.

הפעם השנייה שאנו שומעים על עמלק נמצאת בספר שמואל, שם הקב"ה מצוה את שאול המלך ללכת ולכבוש את עמלק ולא להשאיר אף אחד. בפועל שאול לא קיים את הציווי של הקב"ה בשלימות. הוא ריחם על המלך אגג והשאיר אותו בחיים (שמ"א טו).

עמלק נמחק, הספק נשאר

מאז עברו דורות רבים. העם העמלקי לא קיים היום, היות שהם התערבו עם שאר האומות ולכן המצווה הזאת לא מעשית. אם-כן, מה עומד מאחורי המשמעות של מצוות זכירת עמלק, מה אנו אמורים לזכור?

התשובה לכך נמצאת בפרשתנו. פסוק אחד לפני הסיפור עם עמלק נאמר: "ויקרא שם המקום מסה ומריבה על ריב בני ישראל ועל נסותם את ה' לאמור היש ה' בקרבנו אם אין" (יז, ז). אומר רש"י שהפסוק הזה מהוה הקדמה והסבר למלחמת עמלק. הסיבה שזה קרה היא בגלל שהיו בישראל אנשים שהיו להם ספקות האם ה' נמצא בקרבנו.

ובאמת זה תמוה. כיצד זה שאחרי שהקב"ה הוציא אותם מארץ מצרים וקרע להם את היסוד, הוריד להם מן השמים והוציא להם מים מצור החלמיש הם עדיין לא היו בטוחים האם ה' נמצא איתם יחד?

רש"י מביא משל מחז"ל על "אדם שהרכיב בנו על כתפו ויצא לדרך. היה אותו הבן רואה חפץ ואומר אבא טול חפץ זה ותן לי, והוא נותן לו, וכן שניה וכל שלישית, פגעו באדם אחד, אמר לו אותו הבן ראית את אבא, אמר לו אביו אינך יודע היכן אני, השליכו מעליו בא הכלב ונשכו" (בשלח יז, ח).

בזה שבני ישראל תהו האם הקב"ה נמצא בקרבם, הם איבדו את השמירה המיוחדת שהייתה להם מהקב"ה, וכתוצאה מכך בא עמלק ותקף אותם.

בחסידות מובא שעמלק בגימטרייה ספק. העמלק הרוחני שהיהדות מצוה לזכור זהו ה'ספק' שיש לאדם בליבו. למה הכוונה? הרבה פעמים אנשים מספרים לי שלימדו אותם בהיברו סקול שהיהדות היא לא כמו דתות אחרות, שצריכים לקבל כל מה שכתוב, ואם אתה שואל שאלה אז אתה נזרק מהכיתה. אדרבא ביהדות מעודדים שאלות, רוצים שהתלמידים יאתגרו את המורים וישאלו כמה שיותר. זה נכון אבל?

באנגלית, המילה Question פירושה "שאלה", ואילו Questioning פירושה "להקשות". דהיינו, לשאול שאלות כדי להבין את הפירוש של הטקסט או כי לא מבינים מה כתוב זה דבר חיובי והכרחי ללימוד התורה. אבל להקשות קושיות, דהיינו, לתהות האם התורה היא אמת, וכל מיני קושיות שבאים מספקות באמונה, את זה לא מעודדים. אם יש לאדם ספיקות באמונה תשובות לא תמיד יספקו אותו, כי הספק מגיע ממקום אחר.

במלחמה שאיתה אנו מתמודדים בימים אלו אחת הבעיות שלנו הוא העמלק הרוחני. ישנם צעירים בישראל ובחו"ל שחסר להם את השכנוע הפנימי שארץ ישראל שייכת לעם ישראל. ישנם אלו שעמוק בפנים הם לא בטוחים בצדקת הדרך. לפעמים הם תוהים אולי הארץ שייכת לפלסטינים, אחרי הכל הם היו שם לפנינו. זה שב-1948 האו"ם אישר לתת ליהודים חלק מהארץ לא אומר שזה נכון. וזה שהלורד בלפור הצהיר בשנת 1917 שבריטניה תתמוך בהקמת בית לאומי לעם היהודי בארץ ישראל, עדיין לא מתיר לנו לגרש משם את הערבים.

אותם צעירים מרגישים שהם הכובשים, שהיהודים הם קולוניאליסטים, הם חסרים את השיכנוע הפנימי כדי להילחם עבור הארץ. כשאומרים שלסטודנטים היהודיים באוניברסיטאות בארה"ב יש בעיה להגן על ישראל, זוהי לא בעיה טכנית שאין להם את המידע הנכון ואם רק יעבירו להם קורס עם התשובות הנכונות הכל יסתדר. יש כאן בעיה עמוקה יותר: הם לא משוכנעים בצדקת הדרך. בסתר ליבם הם חוששים שאולי הפלסטינים צודקים.

התשובה האמיתית לטענות הערבים

הרבי היה נוהג לקרוא למדינת ישראל בשם 'ארץ ישראל'. במכתב משנת תשכ"ט הרבי מסביר לנשיא ז"ר מדוע הוא נוהג כך: "דבר שנתייחד בתש"ח ברצון או באישור אומות העולם אין בו כל תוקף ותוכן לענות על טענות הערביים, הואטיקן, האו"ם וכו', והכנעניים (הגלויים ושבסתר) שמבני ישראל, לסטים אתם שכבשתם ארצות כו".

הרבי אומר שאם המדינה זה דבר חדש שנולד ב-1948 אז אין לנו תשובה אמיתית לטענת הערבים ששואלים באיזו זכות גירשתם אותנו מהשטחים הללו. ולטענה הזאת מצטרף הוותיקן, האו"ם ועוד.

ממשיך הרבי וכותב: "איני משלה את עצמי שבטענות צדק ויושר ינצחו באו"מ בואטיקן וכו', אבל גורם הכי חשוב הוא בהמורל של הנוער (כולל-דהצה"ל) הסטודנטים דארצות הברית (ובטח גם שאר הארצות) וכו'". (אג"ק כ"ו עמ' קסז).

הרבי אומר שהוא לא משלה את עצמו שברגע שנאמר שהארץ שייכת לנו כי היא ניתנה לנו מהקב"ה, העולם יקבל את התשובה הזאת, אבל, אומר הרבי, זה חשוב מאוד למורל של הלוחמים בצבא ושל הסטודנטים בארה"ב, שהם יהיו משוכנעים שארץ ישראל שייכת לעם ישראל.

במכתב לחברת הכנסת גאולה כהן ע"ה הוא מסביר את זה קצת יותר באריכות: "'ארץ ישראל' ניתנה לעם ישראל מהקב"ה בברית בין הבתרים. ארץ כנען ניתנה לנחלה לעם ישראל מתחיל מברית בין הבתרים עם אברהם אבינו, ותמורת השם ארץ כנען נקבע השם **ארץ ישראל** קביעות במשך כמה אלפי שנה, קביעות בתורה ועד לקביעות בפי העם מקטן ועד גדול. ואין ענינים כאלו ניתנים להצבעה ולהכרעת הרוב, הכרעה שעלולה להשתנות מפעם לפעם

"שינוי שם זה מחליש תביעת ובעלות עם ישראל על ארץ ישראל? כיון? שם חדש נותן לכל הענין אופי של חידוש שנתחדש בתש"ח, ובמילא גם התביעה והבעלות על הארץ מתחילה אז". (אג"ק כו עמ' קמג)

הדבר היחיד שנותן לנו את הזכות על ארץ ישראל אומר הרבי, זה דווקא אם זה מגיע מהתנ"ך, שהקב"ה הבטיח את הארץ לאברהם יצחק ויעקב, לתת את זה לזרעם אחריהם, ואם אין למישהו את האמונה הזאת והקשר הזה לתורה, אז באמת יהיה קשה לו להגן על כך שהארץ שייכת לעם ישראל.

הדרך להילחם נגד ה"עמלק" הזה היא רק בדרך של אהבה. כשמקרבים יהודי קצת יותר ליהדות והוא מתחבר לתורה, אז הוא מרגיש שהתורה שלו ועם ישראל הוא עם שלו, וארץ ישראל היא הארץ שלו לעד ולנצח נצחים.